

«КАРТОНКОВИЙ МАЙДАН»: ВЕРБАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СПРОТИВУ

Грицевич Юрій Васильович

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та лінгводидактики,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

У відповідь на спроби обмежити діяльність Національного антикорупційного бюро України та *Спеціалізованої антикорупційної прокуратури* українське суспільство, вбачаючи загрозу антикорупційним реформам, наприкінці липня 2025 року зреагувало масовими протестами в різних містах (Київ, Луцьк, Львів, Харків та ін.), що одразу отримали назву *Картонковий майдан (більшість його учасників, серед яких переважала молодь, вийшла з іронічними, емоційними, поетичними рядками, написаними на «картонках», – переважно коробках* для відправлень «Нової пошти») і супроводжувались цілим спектром гасел, які, окрім своєї прямої функції заклику до дії, виконували важливу роль у формуванні суспільної думки й відображенні колективного несприйняття законопроекту № 12414 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із зникненням осіб безвісти за особливих обставин в умовах воєнного стану».

Стосовно назви *картонковий* відома українська редакторка Ольга Васильєва аргументовано прокоментувала: «Згідно з тлумачним словником картон – це твердий товстий папір, призначений для палітурних робіт, пакування і т. ін., а картонка – коробка з картону, шматок картону. Написи на останніх протестах були саме на розчленованих коробках. А слово «картонний» уживається і в переносному значенні: штучний, неправдоподібний, неживий. Тому назва «Картонний майдан» мала б двояке значення (одне з котрих негативне), що не відповідає дійсності. «Картонковий» пишемо з великої, «майдан» – з малої. У назвах історичних подій, епох, календарних періодів і свят з великої букви пишемо перше (або єдине) слово (§ 52 Українського правопису). Тому Помаранчева революція, Революція гідності, Євромайдан, Картонковий майдан» [1].

«Неймовірною новою рисою «революції картонок» є те, що майже кожна людина є носієм власного креативного гасла, і їх хочеться

фотографувати й записувати. Це проявлення вищої суб'єктності, отого українського «я крапля в океані» [2], – слушно відзначає Валерій Пекар, політичний аналітик, викладач Києво-Могилянської бізнес-школи та Львівської бізнес-школи УКУ.

У цьому дослідженні зосередимо увагу на лінгвістичному аналізі гасел, використаних під час мирних протестів проти спроб ліквідації НАБУ і САП.

Найпопулярнішими лінгвостилістичними прийомами, які формували емоційно-оцінну картину протестних подій, надаючи лозунгам особливої виразності, виявились алюзії й інтертекстуальні компоненти. «Я був би досі ще живим-здоровим, Якби підсунув смерті хабара», «На цвинтарі ілюзій уже немає місця для могил» – прямі цитати з поезій Василя Симоненка, що колись стали метафоричним відображенням розчарування в комуністичній ідеології та суспільній системі. Тепер ці рядки переосмислюються як критика корупції та її смертоносного впливу на майбутнє України. «Знову 30 срібників?» – біблійна алюзія на зраду Ісуса Христа його учнем Юдою Іскаріотом за 30 срібняків, отриманих ним напередодні від первосвященників. Гасло звинувачує тих, хто намагається закрити НАБУ, в продажності й зраді національних інтересів, уподібнюючи їх до Юди. Про загрозу диктатури й тоталітаризму, які, на думку протестувальників, принесе законопроект № 12414, маніфестують такі гасла-алюзії на антиутопічний роман «1984»: «12414? Читали 1984?» та «12414=1984». Законопроект порівнюється з тоталітарним режимом, описаним у романі Джорджа Орвелла, де правда стає об'єктом маніпуляцій, викривлень, а влада прагне повного контролю над суспільством. «Ми не Мордор» – алюзія на вигадану країну зла з романів Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перснів». Це гасло стверджує, що Україна не є державою, керованою злом (корупцією та авторитаризмом), а отже, її народ має чинити опір. Як відомо, Мордором тепер часто називають Росію, як країну зла й темряви, що приносить лише жакливі руйнування й смерті. «Make corruption great again?» – ремінісценція передвиборчого гасла Дональда Трампа «Make America Great Again» у 2016 році. Це гостра іронічна паралель, що висміює наміри влади «повернути» корупцію до рівня, який існував до створення антикорупційних органів. «Моя хата не скраю» – переосмислення відомого українського прислів'я «Моя хата скраю – нічого не знаю». Апелюючи до добре відомих кожному українцю культурних кодів, протестувальники заперечують пасивність і байдужість, заявляють про свою активну громадянську позицію. «Разом нас багато...» – хіпхоповий сингл гурту «Гринджоли», що став неофіційним гімном Помаранчевої революції 2004 р.

Використання цього гасла є свідченням спадкоємності протестних традицій і нагадуванням про силу єдності.

Виявлено чимало контекстів, де помітне місце серед мовних репрезентантів досліджуваного концепту займає, звичайно, ключова лексема **КОРУПЦІЯ**, як-от: «*Корупція* дякує, я – ні!», «*Живе корупція* – помирає майбутнє!», «Немає Бюро, то і немає *корупцій?*», «Нуль толерантності *до корупцій*», «*Корупція* – опіум для держави», «*Антикорупція* не лякає, якщо нічого не крав».

Засвідчено використання авторського неологізму «**корупціофобія**» (пор. у контексті: «*Нашої корупціофобії недостатньо!!!*»), утвореного за аналогією до «ксенофобія», «гідрофобія» (від грецького *phobos* «страх»). Це слово є виразним, емоційно зарядженим і підкреслює, що страх перед корупцією має стати таким же сильним, як і перед іншими негативними суспільними явищами.

Прогресивність та орієнтацію учасників протестів на європейські цінності репрезентують гасла з елементами іноземних мов, як-от: «*Free НАБУ та САП*», «*Liberté justice Ukraine*», «*Don't push the horses*», «*Ukraine is not cabaret*».

Отже, як показав аналіз, протестна риторика використовує інтертекстуальні фрагменти, алюзію, іронію та інші стилістичні засоби для передачі обурення, розчарування та рішучості. Мова протестів стає потужним інструментом громадянського опору й дзеркалом суспільних настроїв, що є цінним для дослідження сучасної політичної комунікації в Україні в контексті соціолінгвістики.

Література:

1. Картонний майдан чи Картонковий? 10 запитань до мовознавці. [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/fuxipb> (дата звернення: 24.08.2025).
2. Революція картонок: 8 перших висновків з акцій протесту молоді. [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/vcfxgv> (дата звернення: 23.08.2025).